

Інформаційна довідка
щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до статті 15 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про гуманітарну допомогу» щодо розширення переліку набувачів гуманітарної допомоги на період дії воєнного стану»
*(реєстр. № 15250 від 15.05.2026)**

***Анотація.** В інформаційній довідці представлено результати аналізу пропозицій, передбачених проєктом Закону України «Про внесення змін до статті 15 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про гуманітарну допомогу» щодо розширення переліку набувачів гуманітарної допомоги на період дії воєнного стану» (реєстр. № 15250 від 15.05.2026).*

***Ключові слова:** гуманітарна допомога, отримувачі гуманітарної допомоги, набувачі гуманітарної допомоги, Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту, основні та спеціальні пожежно-рятувальні автомобілі, пожежно-технічне обладнання.*

Вступ

Збройна агресія Російської Федерації проти України спричинила масштабну гуманітарну кризу, подолання наслідків якої значною мірою залежить від ефективного механізму надання міжнародної гуманітарної допомоги. У зв'язку з цим особливу увагу суб'єкти права законодавчої ініціативи приділяють удосконаленню національного законодавства у відповідній сфері, зокрема шляхом оновлення положень Закону України «Про гуманітарну допомогу»¹ з урахуванням сучасних викликів.

Основна частина

В умовах тривалої повномасштабної збройної агресії суттєво зросли ризики виникнення пожеж та інших надзвичайних ситуацій на об'єктах, віднесених до категорій цивільного захисту (особливої важливості, першої та другої категорій), що мають стратегічне значення. Це зумовлює необхідність невідкладного посилення їх протипожежного захисту, зокрема шляхом модернізації та оновлення спеціалізованої пожежної техніки.

Метою проєкту Закону України «Про внесення змін до статті 15 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про гуманітарну допомогу» щодо розширення переліку набувачів гуманітарної допомоги на період дії воєнного стану» (реєстр. № 15250 від 15.05.2026) (далі – законопроєкт), як зазначено в пояснювальній записці, є «розширення переліку набувачів гуманітарної допомоги, що дозволить залучати пожежну техніку від міжнародних партнерів для оснащення державних пожежно-

¹ Аналітична записка з питань порівняльного законодавства щодо регламентації гуманітарної допомоги в державах Європейського Союзу. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/analytical_notes-hsp/74580.html ; Детальний аналіз деяких відповідних законопроєктів надано в матеріалах Дослідницької служби: Інформаційна довідка щодо функції автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги в механізмі верифікації інформації про використання гуманітарної допомоги. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/inform_references-hsp/73741.html Інформаційна довідка з питань удосконалення законодавства про гуманітарну допомогу. URL: https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/inform_references-hsp/75437.html

рятувальних підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, що здійснюють охорону від пожеж суб'єктів господарювання, віднесених до категорій цивільного захисту (особливої важливості, першої та другої категорій), на підставі договорів»².

Актуальність запропонованих змін аргументується тим, що значна кількість суб'єктів господарювання, де утворюються державні пожежно-рятувальні підрозділи (частини) Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, мають можливість залучати відповідну техніку від міжнародних партнерів у вигляді гуманітарної допомоги. Перелік згаданих суб'єктів господарювання затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2013 року № 874³. Оскільки Закон України «Про гуманітарну допомогу» не дозволяє суб'єктам господарювання отримувати пожежні автомобілі як гуманітарну допомогу для подальшого використання з метою забезпечення пожежної безпеки та охорони власних об'єктів, пропонується розширити перелік набувачів гуманітарної допомоги.

Основними положеннями законопроекту, зокрема, є такі:

– надається статус отримувача та набувача гуманітарної допомоги суб'єктам господарювання, віднесеним до категорій цивільного захисту (особливої важливості, першої чи другої категорій), що підлягають охороні від пожеж державними пожежно-рятувальними підрозділами (частинами) Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту;

– отримувачі гуманітарної допомоги за погодженням із центральним органом виконавчої влади, визначеним Кабінетом Міністрів України, забезпечують передачу гуманітарної допомоги безпосередньо її набувачам;

– не вважається використанням гуманітарної допомоги з метою отримання прибутку використання набувачами гуманітарної допомоги (суб'єктами господарювання), а також державними пожежно-рятувальними підрозділами (частинами) Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, що здійснюють охорону від пожеж таких набувачів на підставі договорів, гуманітарної допомоги, отриманої в період дії воєнного стану та протягом 12 місяців з дня його припинення чи скасування;

– гуманітарна допомога не може бути відчужена або передана у користування іншим фізичним чи юридичним особам за будь-якими правочинами, крім безоплатного відчуження або передачі у користування отримувачу та набувачу гуманітарної допомоги або центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, та / або іншому уповноваженому центральному органу виконавчої влади – для забезпечення сил цивільного захисту, що підпорядковані таким органам.

Загалом підтримуючи наміри щодо забезпечення потреб державних пожежно-рятувальних підрозділів (частин) Оперативно-рятувальної служби

² Про внесення змін до статті 15 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про гуманітарну допомогу» щодо розширення переліку набувачів гуманітарної допомоги на період дії воєнного стану : Проект Закону України (реєстр. № 15250 від 15.05.2026). Картка законопроекту. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/70040>

³ Перелік суб'єктів господарювання, де утворюються державні пожежно-рятувальні підрозділи (частини) Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2013 року № 874. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/874-2013-%D0%BF#n17>

цивільного захисту у пожежній техніці, вважаємо за доцільне висловити такі міркування.

Законопроектом пропонується надати статус отримувача та набувача гуманітарної допомоги суб'єктам господарювання, віднесеним до категорій цивільного захисту (особливої важливості, першої чи другої категорій). У цьому контексті слід зазначити, що відповідно до Закону України «Про гуманітарну допомогу» (далі – Закон) отримувачі гуманітарної допомоги можуть бути одночасно набувачами гуманітарної допомоги.

Відповідно до статті 12 Закону використання гуманітарної допомоги з метою отримання прибутку є порушенням законодавства про гуманітарну допомогу, що тягне за собою кримінальну або адміністративну відповідальність. З огляду на це, на нашу думку, запропоноване положення пункту 3-13 статті 15 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону (у редакції законопроекту) щодо того, що використання гуманітарної допомоги суб'єктами господарювання та державними пожежно-рятувальними підрозділами (частинами) Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту не вважається її використанням з метою отримання прибутку, є дискусійним і потребує уточнення. У зв'язку з викладеним, доцільно звернути увагу на те, що відповідно до частини третьої статті 94 Кодексу цивільного захисту України⁴ «фінансове забезпечення діяльності підрозділів з питань цивільного захисту суб'єктів господарювання здійснюється за рахунок коштів таких суб'єктів господарювання».

Вважаємо, що заслуговує на увагу підхід міжнародних гуманітарних організацій до розмежування двох видів підтримки, які в міжнародній практиці позначаються термінами «гуманітарна допомога» (humanitarian aid) та «допомога розвитку» (development aid)⁵. Під гуманітарною допомогою розуміють заходи, спрямовані на оперативне реагування в умовах кризових ситуацій (збройних конфліктів, природних катастроф, техногенних аварій та інших надзвичайних обставин) з метою зменшення людських страждань і забезпечення базових потреб населення. Натомість допомога розвитку орієнтована на подолання причин таких проблем у довгостроковій перспективі шляхом зміцнення інституційної спроможності, удосконалення суспільних механізмів та підтримки сталого розвитку.

Ключова відмінність між зазначеними видами допомоги полягає у характері її спрямування та механізмах реалізації. Гуманітарна допомога має безпосередній і персоніфікований характер, оскільки адресно надається особам, які постраждали від кризових обставин. Водночас допомога розвитку, як правило, спрямовується органам державної влади, установам, організаціям або громадам для модернізації систем управління, соціальної інфраструктури та суспільних сервісів, результати функціонування яких надалі забезпечують користь широкому колу населення.

⁴ Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02.10.2012 № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#n480>

⁵ Humanitarian aid, explained. *Concern Worldwide*. URL: <https://www.concern.net/news/humanitarian-aid-explained>

Висновки

Розширення переліку отримувачів / набувачів гуманітарної допомоги створить можливість залучення пожежної техніки, отриманої від міжнародних партнерів, з метою забезпечення державних пожежно-рятувальних підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, що здійснюють пожежну охорону суб'єктів господарювання, віднесених до категорій цивільного захисту (особливої важливості, першої та другої категорій).

На нашу думку, запропоновані положення щодо того, що використання гуманітарної допомоги суб'єктами господарювання та державними пожежно-рятувальними підрозділами (частинами) Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту не вважається використанням гуманітарної допомоги з метою отримання прибутку, є неоднозначними та потребують додаткового уточнення. У цьому контексті варто врахувати, що відповідно до частини третьої статті 94 Кодексу цивільного захисту України фінансування діяльності підрозділів цивільного захисту суб'єктів господарювання здійснюється коштом таких суб'єктів господарювання.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*